

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาเบสบอลทางโทรทัศน์จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ในสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1937 และการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาเทนนิสวิมเบิลดันทางโทรทัศน์ในอังกฤษ เมื่อเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน นั้นคือก้าวแรกของการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมสูงเรื่อยมา นับตั้งแต่จัดให้มีการถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์จนถึงในปัจจุบัน

กระแสคามนิยมอันเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะตัวของรายการ ทำให้รายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ได้รับการพัฒนารูปแบบในการนำเสนออย่างต่อเนื่องเสมอมา และจัดได้เป็นลำดับขั้นๆของประเภทรายการโทรทัศน์ ที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการนำเสนออย่างโดดเด่นและต่อเนื่อง

เอกลักษณ์หนึ่งที่โดดเด่นที่สุดของรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ คือความตื่นเต้นเร้าใจในการนำเสนอสิ่งที่ไม่ได้แน่ชัดของการแข่งขันกีฬา ความสด (liveness) หรือความทันท่วงทีในการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ณ เวลาปัจจุบัน หรือที่ Preben Raunsbjerg และ Henrik Sand ได้จำกัดความลักษณะเฉพาะของรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางสื่อโทรทัศน์ไว้ว่า “เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่ปรากฏขึ้นบทจอ อันเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และมีความเป็นไปตามธรรมชาติสูง” (Raunsbjerg and Sand, 1998:165)

และเนื่องด้วยลักษณะเด่นสำคัญของรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางสื่อโทรทัศน์ ที่กล่าวว่า เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่ปรากฏขึ้นบทจอ อันเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และมีความเป็นไปตามธรรมชาติสูงนี้เอง ทำให้การพัฒนารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ มุ่งเน้นที่จะใช้องค์ประกอบทุกอย่างของงานโทรทัศน์ เพื่อสื่อความหมายของการแข่งขันกีฬาโดยเร็วที่สุดและชัดเจนที่สุด เพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์การแข่งขันกีฬา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดเหตุการณ์ใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง และอาจมีเหตุการณ์อื่นไม่คาดฝันเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

การสื่อความหมายด้วยความรวดเร็ว ชัดเจน และกระตุ้นอารมณ์ในการรับชมของผู้ชม คือเป้าหมายสำคัญของการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jim Owens ที่กำหนดเป้าหมายหลักของการถ่ายทอดสดเหตุการณ์การแข่งขันกีฬาในสื่อโทรทัศน์ไว้

4 ประการ ได้แก่ 1) สร้างความตื่นเต้นให้กับผู้ชมเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นๆ 2) เปิดเผยความสัมพันธ์ต่างๆและให้ความรู้แก่ผู้ชมเกี่ยวกับความสลับซับซ้อนของกีฬาประเภทนั้นๆ 3) นำเสนอสภาพแวดล้อมทั่วไปและอารมณ์ของการแข่งขัน 4) สื่อสารเหตุการณ์แข่งขันนั้นอย่างชัดเจน (Owens, 2007:102)

พัฒนาการและเทคโนโลยีในการนำเสนอของงานโทรทัศน์ได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น เช่น การฉายภาพช้าอย่างสโลว์โมชั่น (slow motion replays) การแบ่งจอภาพ (split screens) การวิเคราะห์การแข่งขันในช่วงพักครึ่งเวลา และการนำเสนอภาพเหตุการณ์สำคัญ (highlights) ภาพขนาดใกล้ที่ถ่ายทำด้วยการเคลื่อนกล้องด้วยมือ (hand-held close-up shots) การกำหนดจุดตั้งของกล้องโทรทัศน์ การจับภาพการแข่งขันโดยใช้รถจี๊ปและเฮลิคอปเตอร์ กล้องโทรทัศน์และไมโครโฟน (boom microphones) เพื่อรับภาพและเสียงบรรยากาศในสนาม การจัดระเบียบการลำดับภาพและเสียงให้กระชับและเร้าความสนใจ ผู้บรรยายการแข่งขันที่มีบุคลิกเร้าความสนใจในการเสนอความคิดเห็น และกราฟิกโทรทัศน์

แต่ในการแข่งขันกีฬาแต่ละประเภทการแข่งขันมีความแตกต่างกัน ดังนั้นรูปแบบในการนำเสนอ เทคโนโลยีในการผลิตรายการ และองค์ประกอบต่างๆที่ถูกนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดการเหตุการณ์การแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีความแตกต่างกันตามไปด้วย

องค์ประกอบต่างๆที่ถูกนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดสด เหตุการณ์การแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ ถูกนำเสนอใน 2 ลักษณะ คือ ภาพและเสียง โดยในแต่ละลักษณะยังแบ่งย่อยลงไปได้อีก คือ ชุดของภาพ ประกอบด้วย ภาพเสมือนจริง และกราฟิก ชุดของเสียง ประกอบด้วย เสียงบรรยากาศ เสียงผู้บรรยาย และเสียงดนตรี โดยเนื้อหาทั้งหมดของรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางสื่อโทรทัศน์ เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆในหลากหลายลักษณะ

กราฟิกโทรทัศน์ เป็นองค์ประกอบทางด้านภาพประเภทหนึ่งของงานโทรทัศน์ และจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งถูกใช้ในการสื่อสารเหตุการณ์การแข่งขันกีฬาในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์

จากงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของการสื่อสารเชิงกราฟิกสำหรับงานโทรทัศน์เฉพาะเรื่อง” ของชินกฤต อุดมลาภไพศาล (2550) ได้สรุปเกี่ยวกับการสื่อความหมายและการทำหน้าที่ของกราฟิกในรายการกีฬาไว้ว่า “ กราฟิกส่วนใหญ่ที่ใช้ในการสื่อความหมายสำหรับรายการกีฬานั้น ปรากฏในรูปแบบของการนำเสนอข้อมูล ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเพิ่มแก่ผู้ชมหรือผู้รับสาร

โดยการเตรียมข้อมูลให้อยู่ในรูปของการมองเห็นมากขึ้น จะทำให้ผู้ชมมีโอกาสที่จะอ่านอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับรูปแบบของรายการกีฬาที่มีการผลิตความหมาย หรือสารไปสู่ผู้ชมจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว” ซึ่งชินกฤตได้ทำการศึกษากราฟิกที่ปรากฏในรายการถ่ายทอดสดกีฬา 3 ประเภท คือ การแข่งขันกีฬาฟุตบอล กอล์ฟ และเทนนิส โดยเป็นการศึกษาในแง่ของการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์

สอดคล้องกับที่ Anne Eisenberg ได้จำกัดความกราฟิกไว้ใน Effective Technical Communication ไว้ว่า “กราฟิก คือ รูปภาพหรือภาพวาด ซึ่งถูกนำเสนอในรูปแบบ ตาราง ตัวอักษร กราฟ แผนผัง แบบจำลอง แผนที่ ลายเส้น สัญลักษณ์ ภาพถ่าย เป็นวิธีการที่ช่วยให้ง่ายต่อการเข้าใจเนื้อหา และไม่ได้เป็นเพียงแค่สิ่งที่ประดับไว้เพื่อความสวยงาม แต่กราฟิกเป็นสิ่งที่สามารถมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเข้าใจโดยการมองเห็น ให้สามารถเข้าใจถึงจุดสำคัญของสิ่งที่ต้องการสื่อสาร และมันสามารถทำให้เทคนิคการนำเสนอด้วยการเขียนทั้งหมดดีขึ้น ทั้งทางด้านการชี้แนะ การรายงาน การเสนอ การนำเสนอคำพูด และการขายสินค้า” (Eisenberg,1993: 81)

Patricia Holland ได้แบ่งการใช้งานกราฟิกในสื่อโทรทัศน์ไว้ใน The Television Handbook (Holland, 2000: 54) ว่า กราฟิกในงานโทรทัศน์ ถูกใช้เป็นไตเติ้ลและส่วนปิดท้ายของรายการ ใช้ในการเขียนข้อมูล(written information)บนจอโทรทัศน์ ใช้ในการเสนอข้อมูลสถิติ โดยกราฟ แผนผัง และตาราง ใช้เป็นเหมือนภาพถ่าย(pictorial) ใช้เป็นเหมือนส่วนค้นช่วงของเนื้อหา และใช้ในลักษณะของแอนิเมชัน(animation) จัดการการเคลื่อนไหวขององค์ประกอบต่างๆของกราฟิก จนถึงการเป็นเนื้อหาเฉพาะโดยกราฟิกแอนิเมชัน

จากลักษณะเฉพาะตัวและลักษณะของการใช้งานของกราฟิกที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กราฟิกในงานโทรทัศน์ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารความหมายของสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ ซึ่งเนื้อหาของรายการประกอบด้วยข้อมูลจำนวนมาก และต้องการการแสดงผลที่รวดเร็ว เข้าใจง่าย เป็นสิ่งที่ถูกแสดงบนหน้าจอโทรทัศน์ เป็นสาร(messages) ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ และเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการสื่อสารความหมายผ่านสื่อโทรทัศน์

การสื่อสารคือการทำงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนของรหัส(code) และสัญลักษณ์(sign) โดย“สัญลักษณ์”เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาและมีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง และ“รหัส” คือ ระบบที่ใช้ในการจัดการสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความหมายในการสื่อสาร (Fiske,1982: 2)

การสื่อสารในสื่อโทรทัศน์เองก็เช่นเดียวกัน โดยการถ่ายทอดความหมายผ่านสื่อโทรทัศน์ เป็นการสื่อสารด้วยสัญญาณทางภาพและเสียง โดยสัญญาณทางภาพของสื่อโทรทัศน์ คือภาพและกราฟิกทั้งหมดที่ปรากฏบนจอ ส่วนสัญญาณเสียงประกอบด้วยบทพูด เสียงและดนตรีที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์(Bignell,2004.:87)

กราฟิก คือสัญญาณทางด้านภาพประเภทหนึ่ง ที่ถูกแสดงในสื่อโทรทัศน์ และมีความสำคัญในการสื่อความหมายไม่น้อยไปกว่าสัญญาณประเภทอื่นที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ และจำเป็นต้องมีรหัสกำกับ เพื่อการสื่อความหมาย

รหัส ที่ทำหน้าที่กำกับและจัดการให้เกิดความหมายของกราฟิกที่ปรากฏในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ที่พบเห็นเด่นชัดที่สุด คือ ชุดรหัสของ กฎ กติกา ของการแข่งขันกีฬาประเภทนั้นๆ

เนื่องจากการแข่งขันกีฬา มีกฎ กติกา และรูปแบบการแข่งขันที่แตกต่างกัน รหัสเฉพาะในการกำกับความหมาย เพื่อสื่อสารเนื้อหาเหตุการณ์การแข่งขันจึงมีความแตกต่างกัน การทำบทบาทหน้าที่ของกราฟิกในการถ่ายทอดความหมายของเหตุการณ์การแข่งขันกีฬาในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์เอง ก็จำเป็นต้องมีความแตกต่างกัน

การศึกษาถึงลักษณะของการสื่อความหมายของกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ในประเภทกีฬาที่มีความแตกต่างกัน จะทำให้ทราบถึงลักษณะเฉพาะของการสื่อสารโดยกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ ทั้งในระดับ ลักษณะของการแสดงบทบาทหน้าที่ทั่วไป และระดับของกระบวนการสื่อความหมาย ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ปัญหานำการวิจัย

1. การสื่อความหมายโดยกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ มีลักษณะอย่างไร
2. กราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์มีบทบาทหน้าที่ในการสื่อความหมายในฐานะที่เป็นรหัสร่วม(co-code)ของการสื่อความหมายการแข่งขันอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบถึงลักษณะในการสื่อความหมายของกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์
2. เพื่อทราบถึงบทบาทในการสื่อความหมายในฐานะที่เป็นรหัสร่วม(co-code)ของการสื่อความหมายการแข่งขัน โดยกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตการศึกษาเรื่อง "การสื่อสารเชิงกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางสื่อโทรทัศน์" โดยคัดสรรประเภทของรายการแข่งขันกีฬาที่มีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านรูปแบบการแข่งขัน กฎ กติกา โดยเลือกศึกษาในรายการแข่งขันที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของกีฬาประเภทนั้นๆ ในฐานะที่เป็นกีฬาอาชีพในปัจจุบัน โดยแบ่งกีฬาอาชีพที่เลือกศึกษาได้ ดังนี้ คือ

1. การแข่งขันเทนนิส รายการ Wimbledon Lawn Tennis Championships 2008 (บันทึกการแข่งขันตลอดทั้งรายการแข่งขัน ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2551 - 7 กรกฎาคม 2551)
2. การแข่งขันกอล์ฟ รายการ U.S. Women'S Open Golf Championships 2008 (บันทึกการแข่งขันตลอดทั้งรายการแข่งขัน ตั้งแต่วันที่ 27-30 มิถุนายน 2551)
3. การแข่งขันรถสูตร1 รายการ Formula One World Championships 2008 จำนวน 2 สนาม ได้แก่ สนามแข่งขันเมืองวาเลนเซีย ประเทศสเปน และประเทศเบลเยียม (บันทึกการแข่งขันทั้งในรอบคัดเลือกและการแข่งขันรอบสุดท้าย) ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - ก) การแข่งขันรอบคัดเลือกที่สนามแข่งขันเมืองวาเลนเซีย ประเทศสเปน วันที่ 23 สิงหาคม 2551
 - ข) การแข่งขันรอบสุดท้ายที่สนามแข่งขันเมืองวาเลนเซีย ประเทศสเปน วันที่ 24 สิงหาคม 2551
 - ค) การแข่งขันรอบคัดเลือกที่สนามแข่งขัน ประเทศเบลเยียม วันที่ 6 กันยายน 2551
 - ง) การแข่งขันรอบสุดท้ายที่สนามแข่งขัน ประเทศเบลเยียม วันที่ 7 กันยายน 2551

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. กราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์มีลักษณะเป็นสาร (message) และถูกกำกับการสื่อความหมายโดยชุดรหัสย่อยของ กฎ กติกาในการแข่งขันกีฬา

2. กราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์ นอกจากจะมีลักษณะเป็นสาร ในการสื่อความหมายของการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์แล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นรหัสร่วมที่กำกับความหมายโดยรวมของการถ่ายทอดสดการแข่งขัน เพื่ออรรถรสในการรับชม

นิยามศัพท์

กราฟิก หมายถึง การสื่อสารด้วยการมองเห็น ผ่านการใช้ สี เส้น อันเป็นองค์ประกอบหลัก รวมถึงภาพและคำในการจัดวาง เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆทางการสื่อสาร โดยจำกัดเฉพาะกราฟิกที่ปรากฏบนจอโทรทัศน์

การถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางสื่อโทรทัศน์ หมายถึง การเผยแพร่การแข่งขันกีฬาผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยเป็นการถ่ายทอดสดเหตุการณ์การแข่งขันที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น

รายการแข่งขันกีฬา หมายถึง การแข่งขันกีฬาที่จัดขึ้นเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่ง โดยทำการแข่งขันมากกว่า 1 ครั้ง และมีผู้เข้าแข่งขันหลายคน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงลักษณะในการสื่อความหมายของกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์และเพื่อทราบถึงบทบาทในการสื่อความหมายในฐานะที่เป็นรหัสร่วมของการสื่อความหมายของการแข่งขันกราฟิกในรายการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬาทางโทรทัศน์